

Анна Покровская

**НАЙ-ВЛИЯТЕЛНИТЕ
ВЛАДЕТЕЛКИ В
ИСТОРИЯТА НА СВЕТА**

Издателство
ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Анна Покровская

НАЙ-ВЛИЯТЕЛНИТЕ ВЛАДЕТЕЛКИ В ИСТОРИЯТА НА СВЕТА

Второ издание на български език

© Анна Покровская

Петя Талева – превод

Първото издание на книгата е под заглавие: „ Велики кралици и царици. 15 завладяващи истории за победи и разочарования.“

Тази книга разкрива голяма част от истината за най-известните жени-владетелки в световната история. Тя разказва за изключително силните и харизматични личности на Нефертити, Олга, Анна Ярославна, Елизабет Първа, Мария Стюарт, Мария Медичи, Анна Австрийска, кралиците Виктория и Тамара... Тези изключителни жени са управлявали с размах и са създавали историята наравно с мъжете. И до днес жените-владетелки предизвикват особен интерес и се приемат за необичайно явление, но тяхна е заслугата за създаването на велики империи, за завладяването на огромни територии и превземането на могъщи държави. Жените са изкусни интригантки, когато става дума за власт, и блестящи военни стратегии, когато трябва да се води умела политика.

Владетелките, за които се разказва в тази книга, категорично опровергават остарелите стереотипи за „слабия пол“ и доказват, че света може да бъде успешно управляван с финес и нежни ръце. Присъствието на тези жени в историята оставя ярък отпечатък върху хода ѝ, а подробностите за личния им живот продължават да предизвикват интереса на хиляди читатели.

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-484-5

СЪДЪРЖАНИЕ

От автора	5
Хатшепсут. Загадките на жената-фараон	8
Нефертити. Господарката на Горния и Долен Египет	19
Клеопатра. Краят на елинизма	29
Ирина Атинска. Първата императрица на Византия	42
Будика. Жената-войн	54
Княгиня Олга. Първата руска светица	64
Царица Тамара. «Златният век» на Грузия	78
Ядвига. Самоотвержената кралицата на Полша	91
Елизабет I. Кралицата-девственица	105
Ан Болейн. Най-щастливата	122
Елисавета Петровна. Дъщерята на Петър Велики	138
Кралица Кристина. Свободата пред шведската корона	155
Царевна София. Метежната владетелка на Русия	168
Екатерина Велика. «Майката господарка»	180

Жозефин дьо Боарне. Ангелът-пазител на Наполеон и Франция	195
Кралица Виктория. Жената-епоха	211
Александра Фьодоровна. Последната руска императрица	225
Кралица Елизабет II. Малката велика жена	239

ОТ АВТОРА

„Хората не се раждат крале. Те стават такива вследствие на всеобща заблуда“ – твърди големият английски писател и драматург Бърнард Шоу. Може и така да е. Въпреки това вековната история на човечеството се състои като цяло от летописите на венценосни управници, наследили властта и короната от своите предци. Тази книга разказва за най-знаменитите жени, управлявали в различни епохи: от древните египетски династии до наши дни. Великите жени не са толкова много, колкото бихме искали. Докато известните са твърде много. Но великите... Величествените... за векове...

В историята и изобщо в живота няма обикновени фигури. Но в поведението на жените има нещо специфично. Жената във властта прилича много на жена зад волана. Колата, управлявана от жена, също върви, но по друг начин, не като управляваната от мъжа. Много важно е, че управляващата жена е обременена от съвкупност от обстоятелства, които за мъжа не винаги са толкова важни: това са външната красота, любовта, бракът, децата. И въпреки това тя потегля с колата и кара, съпроводена от строгите погледи на мъжете. И, както и те, променя този свят и остава в историческата памет. Именно за тези жени е написана настоящата

книга. **„Съвършената жена е по-висок тип човек от съвършения мъж, но и нещо много по-рядко“.**

Така твърди привърженикът на култа към силната личност германският философ Фридрих Ницше. Това признание е особено ценно, тъй като е направено от човек, който не е хранел особен пиетет към представителките на прекрасния пол и е смятал, че тяхната съдба е да бъдат в кухнята, църквата и да раждат деца.

Тази книга е за царици и кралици, които с пълно основание могат да бъдат наречени Велики Дами, изиграли изключително важна роля в развитието на световната цивилизация. Това са били Жени, Променили Света, и за да разберем ролята им в историята, е важно и интересно да се запознаем с техните лични качества, черти на характера, отношенията с близките хора, увлеченията на коронованите особи. Но не възприемайте тази книга като сборник от справочни или енциклопедични сведения. Да, в нея се разказват биографиите на легендарни жени, творили историята и политиката, но това не е преразказ на съдби или изброяване на събития, дела и дати. Тя е принос към паметта: за да вървим напред, трябва да знаем какво е било преди това. В противен случай нишката на движението се прекъсва. Именно тази нишка – един символичен живот на жената от век във век – искаме да проследим. За да не се прекъсне нишката на времето. И за да може онова, което са преживели, разбрали и

почувствали Великите Дами, да помогне и на нас, днешните, да станем не по-малко Велики поне в собствения си живот.

Авторът би искал читателят не само да почерпи информация от книгата, да научи дати и биографични факти, но и да се замисли, да сравни тези толкова различни съдби и да си отговори на въпроса защо животът на нашите герои се е развил по такъв, а не по друг начин. Именно затова в основата на книгата е залегнал хронологичният принцип.

В книгата присъстват само европейски имена, тъй като е предназначена за нашия читател, който да научи за представените в нея персони. Китай, Япония, Африка и Америка си имат свои герои. Ние се стремиме да се отнасяме строго към достоверността на излаганите факти. За съжаление, има личности, за които вече са се наложили много легенди и за техния живот съществуват множество версии. В тези случаи се придържаме към общоприетите твърдения, но предлагаме на читателя да се запознае и с някои предположения.

Хатшепсут Загадките на жената-фараон

Тя наричала себе си „златната соколка“ и „син на бога“. Нейното двайсетгодишно управление става епоха на разцвет за Египет. По-късно се правят опити да се заличи нейното име от историята,

където за нея не се намира място. Тя е третият фараон-жена на египетския престол и единственият успешен. С разпространението на феминистичните идеи интересът към Хатшепсут непрекъснато нараства. Постепенно тя става елемент от популярната култура на Запада в образа на умната и енергична, но същевременно женствена и крехка, надарена с изключителни политически и аналитични способности привлекателна жена. На Хатшепсут са посветени няколко книги (както белетристични биографии като „Хатшепсут“ от Евелин Уелс, така и художествени романи като „Дъщерята на Амон“ от Мойра Калдекот, „Изкушението на Богинята“ от Полин Гейдж, „Стражът на фараона“ от Михаил Ахманов). Повечето от тях внасят приключенски елементи в биографията на царицата, изобразявана като прекрасна миролюбива жена.

Хатшепсут е дъщеря на фараона Тутмос I – успешен завоевател, администратор и строител на нови пилони и обелиски в сърцето на Карнакския храм на Амон в Тива (днес Луксор) – не просто столично, а национално светилище на Египет от онова време. Нейната майка, царица Яхмос, била „велика царска съпруга“. Двамата синове на Тутмос I, както и по-голямата му дъщеря Нефрубити, умрели съвсем млади. Още от дете Хатшепсут се отличавала с твърд характер, железни нерви и явен стремеж към властта. Но докато бил жив баща ѝ, човек също с трудан нрав, принцесата успяла са постигне само

онова, което можело да постигне почтената дъщеря на фараона – тя станала „божествена съпруга“ на бог Амон, т.е. Върховна жрица на страната. Царица Хатшепсут провеждала свещени церемонии в храма на Амон и била призната за въплъщение на земната женска същност на божеството.

След смъртта на баща ѝ Хатшепсут се омъжила за доведения си брат Тутмос II. За младата Хатшепсут, имаща царска кръв, неравният брак с Тутмос II, роден от никому неизвестната наложница Мутнефрет, бил крещящо падение. Освен това съпругът се оказал слаб владетел, неоправдано жесток и към семейството, и към поданиците. Той управлявал само четири години, като непрекъснато боледувал. Някой трябвало да изпълнява религиозните и светските церемонии, с които бил изпълнен животът на фараоните в Древен Египет. Хатшепсут, дори и докато бил жив баща ѝ, понякога го заменяла във второстепенни мероприятия, а по време на болестите на мъжа ѝ се наложило да поеме мисията на фараона да общува с боговете и поданиците. Като Върховна жрица тя имала пълно право за това. Същевременно била „дъщеря с чиста кръв“, тъй като била родена от царица Яхмос, докато Тутмос бил роден от наложница. Но дори и името ѝ говорело за висшето ѝ положение – Хатшепсут означавало „най-великата сред всички благородни дами“.

Ала след като съпругът ѝ умрял, Хатшепсут отново била изместена от трона, защото родила на

фараона само дъщеря, а същевременно една от наложниците му родила син. Именно той бил обявен за наследник – Тутмос III. Впрочем момчето било само на 12 години и бил необходим регент. Тъй като наложницата не можела да стане, Хатшепсут се нагърбила с това задължение твърде охотно. Три години стояла зад трона, но това двойствено положение не можело да продължава дълго. И ето че веднъж...

Тържественото богослужение в главното свято място на Египет – храма на Амон в Тива – било в разгара си. Върховните жреци (мъже!) изнесли статуята на бога, обиколили с нея олтара и трябвало да я поставят пред трона на фараона. Това символизирило сакрален момент: духът на бог Амон влизал в тялото на владетеля на Египет и му давал божествени пълномощия да управлява страната. Обаче тронът на фараона бил празен – момчето се забавило някъде в покоите. Тогава жреците, обикаляйки олтара, поставили своя свещен товар пред царица Хатшепсут. И статуята неочаквано за всички издала звук. Царицата се олюляла, покланяйки се пред бога. И духът на Небесния властелин влязъл в тялото на новата владетелка Хатшепсут. Поне присъстващите приели така случилото се. И из страната се понесла благата вест: занапред именно царицата е божественото въплъщение на Амон на земята.

Партията на жреците, която подкрепяла своята Върховна жрица, сметнала, че именно тя е

по-достойна да заеме трона на фараона, и организира спектакъл. Към жреците се присъединили и родовата аристокрация, и египетските военачалници. Те също сметнали, че страната има нужда от твърда и легитимна власт. А произходът и жречеството давали на Хатшепсут именно това.

Момчето било оставено на спокойствие. Изпратили го да се лекува в покоите на храма, като то често излизало на различни церемонии, сядайки редом с Хатшепсут. Тя не искала неговото заточение. Нещо повече, проявила се като мъдра владетелка, която не бърза да подчини всичко и всички.

Главното, което дълги години затвърждава абсолютната власт на Хатшепсут, е версията за нейния божествен произход. Тя е първата известна ни в историята жена, направила такава стъпка. Когато започва да управлява като фараон, тя заменя името Хатшепсут с друго – Мааткара, буквално „Жизнената същност на Бога Ра“. Тя вече не била жена или мъж. Тя става въплъщение на върховния Бог на Слънцето.

Историята на нейното божествено раждане е предадена подробно в нейния погребален комплекс, който продължава да се проучва. Това е приказно място, където има алеи от сфинкове, и всеки е с лицето на Хатшепсут. Върху естествени тераси се издига удивителен комплекс от храмове, който сякаш израства от скалите. Изсечените там текстове са преведени. Според тях на съвет на бог Амон с другите богове те одобрили неговата идея да съз-

даде дете, което да бъде родено от най-прекрасната жена на земята. Тази прекрасна се оказала майката на Хатшепсут царица Яхмос. След като получил съгласието на съвета на боговете, Амон отишъл при нея, приемайки облика на нейния съпруг Тутмос II. Наистина царицата разбрала, че това не е нейният съпруг по благоуханието, което излизало от Бога. И дъхът му не бил човешки, а божествен. Именно от техния съюз се родила Хатшепсут. В текстовете се казва, че боговете предсказали, че ще се роди именно момиче. На стените на погребалния комплекс могат да се видят барелефи, на които е изобразена царицата, очакваща дете. Тя знае, че това дете ще бъде дарено с голяма власт.

На следващото изображение бог Тот съобщава на щастливата майка времето на раждането на детето-чудо и я води в специално посещение, където това трябва да стане. Раждането става в присъствието на Амон и на още девет богове. Има и сцена на кърмене на детето, както и текстове, че момиченцето растяло по-добре от всичко, което може да расте, по-добре от тревата, цветята и животните.

Докато жреците по всякакъв начин подчертавали правата на Хатшепсут като „родна дъщеря на Амон Ра“ за трона на Египет, обикновеният народ не бързал да приеме жена на трона. Царицата решила да създаде по-приемлив облик на фараон. На всички официални церемонии тя вече се обличала с мъжки дрехи. Хатшепсут дори си слагала фалшива

фараонска брада, прибрана в златен калъф – именно така изглеждали фараоните-мъже. Налагало се да създава илюзията, че на трона седи мъж.

Но тя накарала хората да повярват в нейното царуване не толкова с външната илюзия, колкото с делата си: именно по нейно време Египет постига небивал разцвет, спечелва си уважението на съседите и патриотичната любов на поданиците. Хатшепсут влиза в историята като забележителна царица – строител, по чиято заповед и под ръководството на архитекта Сененмут се издигат дворци, храмове и обществени здания.

Фигурата на Сененмут, който прави главозамайваща кариера, се явява до голяма степен ключова за царуването на Хатшепсут. Произлязъл от обикновено семейство в провинциалното градче Армант, талантливият архитект и царедворец бил по-възрастен от царицата. Той заемал редица военни длъжности, след което попаднал в двореца и получил длъжността управител на имотите на Хатшепсут, тогава все още „съпруга на бога“. През следващите години той ще стане „началник на двете зърнохранилища на Амон“, „глава на всички сановници“, „ръководител на ръководителите“, човек, „на когото казват онова, което е на сърцето, споделят съкровено“. Сред повече от 30-те му титли главната безспорно е „възпитател на дъщерята, царската Неферуре“, царската дъщеря, с която той е изобразен на десетки запазили се статуи. Сененмут

държи дъщерята на Хатшепсут в ръце, седи, подвил колене и заметнал принцесата с дреха така, че близо до неговата глава се вижда само нейното детско личице, демонстрира своята близост толкова открито и безпрецедентно, че неведнъж възникнал въпросът: чия дъщеря в действителност е била Неферуре? В Бруклинския музей се пази амулет – главата на Хатхор, богинята на любовта, издялана от свещения червен карнеол, – на обратната страна на който има редове, сочещи, че това е личен подарък от Хатшепсут на нейния фаворит. Високо в скалите на Деир ал-Бахри, където по заповед на царицата Сененмут ще създаде нейния поразителен погребален храм, в една от пещерите се съхранява древна шеговита рисунка. На нея е изобразен мъж от простолюдието в интимна връзка с жена, от чиято глава виси мъжка царска забрадка (немес). Тези две свидетелства са всичко, което знаем за истинските отношения на Сененмут и царицата, разделени от непреодолимата висота на царския престол.

Главната творба на Сененмут е изключително красивият храм на Хатшепсут – Джесер Джесеру – „Най-свещеният от свещените“. Неговите три бяло-розови тераси се издигат в подножието на скалите в западна Тива, точно срещу храма в Карнак. Терасите, украсени с портици, са богато декорирани със сфинкове и разнообразни статуи на „царя Мааткара“.